ISSN: 1683-1489

គណៈកម្មការទន្លេមេគង្គ

ចរាចរត្រីនៅក្នុងអាងទន្លេមេគង្គក្រោមៈ
មូលដ្ឋានព័ត៌មានសំរាប់ការអភិវឌ្ឍន៍
ការរៀបចំផែនការ និងការគ្រប់គ្រងបរិស្ថាន

អត្ថបទបច្ចេកទេសនៃគណៈកម្មការទន្លេមេគង្គ
លេខ ៨

ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០២

បំពេញតំរូវការ និងរក្សាតុល្យភាព

គណៈកម្មការទន្លេមេគង្គ

ចរាចរត្រីនៅក្នុងអាងទន្លេមេគង្គក្រោមៈ
មូលដ្ឋានព័ត៌មានសំរាប់ការអភិវឌ្ឍន៍
ការរៀបចំផែនការ និងការគ្រប់គ្រងបរិស្ថាន

អត្ថបទបច្ចេកទេសនៃគណៈកម្មការទន្លេមេគង្គ

លេខ ៨

ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០២

បោះពុម្ពផ្សាយនៅទីក្រុងភ្នំពេញ ក្នុងខែតុលា ឆ្នាំ២០០២
ដោយគណៈកម្មការទន្លេមេគង្គ

សូមដកស្រង់ដាក់ក្នុងឯកសារយោងរបស់អ្នកដូចតទៅៈ

Poulsen A.F., Ouch Poeu, Sintavong Viravong, Ubolratana Suntornratana and Nguyen Thanh Tung. 2002. Fish Migrations of the Lower Mekong River Basin: Implications for Development, Planning and Environmental Management. MRC Technical Paper No. 8, Mekong River Commission, Phnom Penh. 62 pp. ISSN: 1683-1486

មតិ និងការបកស្រាយ ដែលមាននៅក្នុងអត្ថបទរបាយការណ៍នេះ គឺជារបស់អ្នកនិពន្ធ និងពុំឆ្លុះបញ្ចាំងទស្សនៈរបស់គណៈកម្មការទន្លេមេគង្គឡើយ

កែសំរួលដោយៈ អាន់ ប៊ីស្សុប

រៀបចំ និង រចនាដោយៈ ប៊ុនរួង សុងងាម

បកប្រែដោយៈ ហ៊ា ចាន់លឹម

កែសំរួលដោយៈ ឯកឧត្តម ណៅ ធូក និង លាង សុផា

© **គណៈកម្មការទន្លេមេគង្គ**

ប្រអប់សំបុត្រលេខ ១១១២ លេខ ៣៦៤ មហាវិថីព្រះមុនីវង្ស

ក្រុងភ្នំពេញ ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ទូរស័ព្ទៈ (៨៥៥-២៣) ៧២០-៩៧៩ ទូរសារៈ (៨៥៥-២៣) ៧២០-៩៧២

អ៊ីមែលៈ mrcs@mrcmekong.org

គេហទំព័រៈ www.mrcmekong.org

សេចក្តីថ្លែងអំណរគុណ

របាយការណ៍នេះ ត្រូវបានរៀបចំចងក្រងឡើង ដោយមានជំនួយថវិកាពីរដ្ឋាភិបាលប្រទេសដាណឺម៉ាក (តាមរយៈ DANIDA) អនុវត្តដោយគំរោងវាយតំលៃធនធានជលផលទន្លេមេគង្គ (AMFC) នៃកម្មវិធីជលផលគណៈកម្មការទន្លេមេគង្គ។

យើងសូមថ្លែងអំណរគុណយ៉ាងជ្រាលជ្រៅចំពោះមន្ត្រីនាយកដ្ឋានជលផលកម្ពុជា មជ្ឈមណ្ឌលស្រាវជ្រាវជលផលទ្បាវ មន្ត្រីនាយកដ្ឋានជលផលប្រទេសថៃ និងវិទ្យាស្ថានស្រាវជ្រាវវារីវប្បកម្មលេខ២ (RIA2) ទីក្រុងហូជីមិញ (ប្រទេសវៀតណាម) ដែលបានផ្តល់ព័ត៌មានអេកូឡូស៊ីជាច្រើនសំរាប់រៀបចំចងក្រងរបាយការណ៍នេះ។

យើងសូមថ្លែងអំណរគុណចំពោះ លោកបណ្ឌិត គ្រីស បាឡូ និងលោកបណ្ឌិត ខេន ហាត់ថើល កម្មវិធីជលផលនៃគណៈកម្មការទន្លេមេគង្គ និងលោកបណ្ឌិត អៀន កំបែល កម្មវិធីបរិស្ថាននៃគណៈកម្មការទន្លេមេគង្គ ដែលបានពិនិត្យកែសំរួល និងព្រាងរបាយការណ៍នេះ។

មាតិកា

១. សេចក្តីផ្តើម ១១

១.១ លំនាំដើម ១១

១.២ គោលបំណង ១២

២. ចរាចរសត្វ ១៣

២.១ ចរាចរត្រី និងវដ្តជីវិត ១៤

៣. ចរាចរត្រីក្នុងទន្លេមេគង្គ ១៧

៣.១ ជំរកសំខាន់ៗនៃអាងទន្លេមេគង្គ ១៨

៣.២. ចរាចរត្រី និងជលសាស្ត្រក្នុងអាងទន្លេមេគង្គ ២៣

៣.៣. ប្រព័ន្ធធ្វើចរាចរសំខាន់ៗក្នុងទន្លេមេគង្គ ២៤

៤. ការគ្រប់គ្រងប្រភេទត្រីធ្វើចរាចរ ៣៥

៤.១. បញ្ហាគន្លឹះសំរាប់ការថែរក្សាតួនាទីនៃប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ីទន្លេមេគង្គ ជាពិសេសចំពោះប្រភេទត្រីធ្វើចរាចរ ៣៧

៥. ផលប៉ះពាល់ដែលបណ្តាលមកពីសកម្មភាពអភិវឌ្ឍន៍ផ្សេងៗ ៤១

៥.១ ផលប៉ះពាល់ដែលបង្កឡើងដោយសារមនុស្សលើធនធានជលផលទន្លេមេគង្គ ៤១

ឯកសារយោង: ៥៧

សេចក្តីសង្ខេប

ភាគច្រើន ត្រីក្នុងអាងទន្លេមេគង្គជាប្រភេទត្រីធ្វើចរាចរ ។ ត្រីទាំងនេះជាច្រើនធ្វើចរាចរឆ្ងាយ ជារឿយៗឆ្លងកាត់ព្រំដែនអន្តរជាតិក្នុងរដូវកាលធ្វើចរាចរ ។ ប្រជាជនក្នុងអាងទន្លេមេគង្គមានជីវភាពពឹងអាស្រ័យដោយផ្ទាល់ ឬប្រយោលទៅលើប្រភេទត្រីធ្វើចរាចរសំរាប់ជាម្ហូបអាហារ និងជីវភាពរស់នៅ ។ គំរោងជាច្រើនដែលពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការប្រើប្រាស់ទឹក ដូចជាទំនប់វារីអគ្គីសនី អាចជះឥទ្ធិពលមិនល្អដល់ចរាចរត្រី និងដោយហេតុនេះជះឥទ្ធិពលជាអវិជ្ជមានដល់ជីវភាពរស់នៅរបស់ប្រជាជនជាច្រើន ។

របាយការណ៍នេះ នឹងបង្ហាញលក្ខណៈពិសេសជាគន្លឹះខ្លះនៃប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ីទន្លេមេគង្គ ដែលមានសារៈសំខាន់ដល់ការថែរក្សាប្រភេទត្រីធ្វើចរាចរ និងជំរកត្រី ។ របាយការណ៍នេះនឹងពិភាក្សាអំពីវិធីសាស្ត្ររកព័ត៌មានបន្ថែម ស្តីពីប្រភេទត្រីធ្វើចរាចរសំរាប់បំពេញតំរូវការធ្វើផែនការ និងការវាយតំលៃបរិស្ថាន ។

ប្រព័ន្ធធ្វើចរាចរបីផ្សេងៗគ្នា ដែលមានទំនាក់ទំនងគ្នាទៅវិញទៅមក ត្រូវបានគេកត់សំគាល់ឃើញនៅក្នុងអាងទន្លេមេគង្គក្រោម ដែលប្រព័ន្ធនីមួយៗជាប់ទាក់ទងគ្នាជាមួយប្រភេទត្រីជាច្រើន ។ ប្រព័ន្ធចរាចរត្រីទាំងបីនេះ គឺប្រព័ន្ធផ្នែកខាងក្រោម កណ្តាល និងខាងលើនៃប្រព័ន្ធចរាចរត្រីក្នុងអាងទន្លេមេគង្គ ។ ប្រព័ន្ធចរាចរទាំងនេះ ប្រព្រឹត្តទៅអាស្រ័យលើជលសាស្ត្រ និងរូបសាស្ត្រនៃទន្លេមេគង្គក្រោម កណ្តាល និងខាងលើ ។

ក្នុងប្រព័ន្ធអេកូចំរុះប្រភេទ និងសាំញ៉ាំ ដូចជាអាងទន្លេមេគង្គ ការគ្រប់គ្រងត្រីមួយប្រភេទពុំអាចអនុវត្តបានទេ ។ ផ្ទុយទៅវិញ គួររៀបចំធ្វើផែនការ និងគ្រប់គ្រងប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ីរួមទាំងមូលតែម្តង ។ ប្រព័ន្ធចរាចរត្រីទាំងបីនេះជាចំនុចចាប់ផ្តើម និងជាគំរោងក្របខ័ណ្ឌការងារដែលតាមរយៈនេះវានឹងជួយសំរួលដល់ការងារធ្វើផែនការគ្រប់គ្រង និងអភិវឌ្ឍបញ្ហាឆ្លងដែន ។

ចំណុចលក្ខណៈសំខាន់ៗនៃប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ី ដែលអំណោយផលឱ្យប្រភេទត្រីធ្វើចរាចរក្នុងប្រព័ន្ធនីមួយៗ ត្រូវបានធ្វើកំណត់បង្ហាញ ។ ការផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់សំខាន់ ក្នុងការថែរក្សារាល់ជំរកសំខាន់ៗ មានជាប់ទាក់ទងគ្នារវាងទីជំរក និងជលសាស្ត្រប្រចាំឆ្នាំ ធានាបង្កើតឱ្យមានទីជំរកនៅតំបន់ទំនាបលិចទឹកតាមរដូវកាល ។

ប្រព័ន្ធធ្វើចរាចរនៅទន្លេមេគង្គក្រោម

ជំរករដូវប្រាំង: អន្លង់ជ្រៅៗ ជាពិសេសនៅក្នុងខេត្តក្រចេះ និងខេត្តស្ទឹងត្រែងតាមដងទន្លេមេគង្គ ។

ជំរករកចំណី និងជំរករដូវវស្សា: ទំនាបលិចទឹកក្នុងតំបន់ដីសណ្តទន្លេមេគង្គនៃប្រទេសវៀតណាម តំបន់ភាគខាងត្បូងប្រទេសកម្ពុជា និងប្រព័ន្ធទន្លេសាប ។

ជំរកពងកូន: ប្រព័ន្ធអន្លង់ជ្រៅៗ និងកន្លែងទឹកហូរខ្លាំងនៅក្នុងខេត្តក្រចេះ ល្បាក់ខោន និងតំបន់អាងរងទឹកភ្លៀងនៃទន្លេសេសាន ។ ជំរកជាច្រើននៅក្នុងតំបន់ទំនាបលិចទឹកភាគខាងត្បូង (ឧទាហរណ៍ តំបន់ព្រៃលិចទឹកជុំវិញបឹងទន្លេសាប) ។

ផ្លូវចរាចរត្រី: ខ្សែទឹកមេនៃប្រព័ន្ធទន្លេមេគង្គទាំងអស់ចាប់ពីតំបន់ដីសណ្តរទន្លេមេគង្គ រហូតដល់ល្បាក់ខោន រួមទាំងទន្លេសាប (ផ្លូវចរាចរបណ្តោយ) រវាងជំរកក្នុងតំបន់ទំនាបលិចទឹក និងផ្លូវទឹកទន្លេនានា (ផ្លូវចរាចរទទឹង) រវាងទន្លេមេគង្គខ្សែទឹកមេ និងអនុតំបន់អាងរងទឹកភ្លៀងនៃទន្លេសេសាន (រួមទាំងទន្លេសេកុង និងទន្លេស្រែពក) ។

ជលសាស្ត្រ: របបទឹកជំនន់ប្រចាំឆ្នាំ ដែលធ្វើឱ្យលិចតំបន់ដីធំភាគខាងត្បូងនៃកម្ពុជា (រួមទាំងប្រព័ន្ធទន្លេសាប) និងតំបន់ដីសណ្តរទន្លេមេគង្គ ព្រមទាំងការហូរត្រឡប់ប្រចាំឆ្នាំនៃទឹកទន្លេសាបមានសារៈសំខាន់ណាស់ចំពោះផលិតភាពជលផល ។

ប្រព័ន្ធធ្វើចរាចរទន្លេមេគង្គកណ្តាល

ជំរករដូវប្រាំង: អន្លង់ជ្រៅៗនៃទន្លេមេគង្គខ្សែទឹកមេ និងនៅតាមដៃទន្លេសំខាន់ៗ ។

ជំរករកចំណី និងជំរករស់នៅ: ជំរកនៅតាមតំបន់ទំនាបលិចទឹក ជាពិសេសនៅតាមដៃទន្លេសំខាន់ៗ ។

ជំរកពងកូន: នៅតាមប្រព័ន្ធអន្លង់ជ្រៅៗ និងកន្លែងទឹកហូរខ្លាំងនៅក្នុងទន្លេមេគង្គ ។ ជំរកពងកូនមានទំនាក់ទំនងជាមួយដៃទន្លេសំខាន់ៗ ។

ផ្លូវចរាចរត្រី: ជាប់ទំនាក់ទំនងរវាងទន្លេមេគង្គ (ជំរករដូវប្រាំង) និងដៃទន្លេសំខាន់ៗ (ជំរករដូវទឹកជំនន់) ។

ជលសាស្ត្រ: របបទឹកជំនន់ប្រចាំឆ្នាំបណ្តាលឱ្យជន់លិចតំបន់ទំនាបនៃដៃទន្លេធំៗ ។

ប្រព័ន្ធចរាចរត្រីនៅទន្លេមេគង្គលើ

ជំរកនៅរដូវប្រាំង: មាននៅទូទាំងប្រព័ន្ធទន្លេមេគង្គលើទាំងមូល ប៉ុន្តែភាគច្រើនបំផុតចាប់ពីមាត់ទន្លេឡូអេរហូតដល់លួងប្រាបាង ។

កន្លែងរកចំណីអាហារ និងជំរកនៅរដូវវស្សា: ជំរកនៅតំបន់ទំនាបលិចទឹកសំដៅនៅតាមទន្លេខ្សែទឹកមេ និងតំបន់ទំនាបលិចទឹកនៅតាមដៃទន្លេ ។

ជំរកពងកូន: ជំរកពងកូនស្ថិតនៅជាពិសេសតាមតំបន់ទឹកហូរខ្លាំង ដែលមានអន្លង់ជ្រៅៗ ។

ផ្លូវចរាចរត្រី: ជាផ្លូវរវាងចន្លោះជំរករស់នៅរដូវប្រាំងនៅខ្សែទឹកខាងក្រោម និងជំរកពងកូននៅខ្សែទឹកខាងលើ ។

ជលសាស្ត្រ: វិសាលភាពនៃរបបទឹកជំនន់ប្រចាំឆ្នាំអំណោយផលដល់ការធ្វើចរាចររបស់ត្រី និងបណ្តាលឱ្យមានទឹកជំនន់នៅតំបន់ទំនាប ។

ចំនុចលក្ខណៈទាំងនេះនៃប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ី គួរធ្វើការពិចារណានៅពេលធ្វើការវាយតំលៃអំពីផលប៉ះពាល់បណ្តាលមកពីសកម្មភាពអភិវឌ្ឍន៍នានា ។ ចំនុចលក្ខណៈសំខាន់ដំបូងក្នុងការវាយតំលៃផលប៉ះពាល់ គឺការវាយតំលៃធនធានដែលទទួលរងការប៉ះពាល់ (ឧទាហរណ៍ ប្រភេទត្រីធ្វើចរាចរ) ក្នុងក្របខ័ណ្ឌជលផល ។ ការវាយតំលៃប្រភេទត្រីធ្វើចរាចរបែបនេះ គឺមានការលំបាកពីព្រោះត្រីទាំងនេះមានរបាយពេញពាស និងតាមរបៀបនៃការធ្វើនេសាទ និងប្រភេទនៃការនេសាទផ្សេងៗទៀត ។ ដោយសារវិសាលភាព និងភាពសាំញ៉ាំនៃទីជំរកក្នុងទន្លេមេគង្គ ទើបពុំអាចវាយតំលៃសេដ្ឋកិច្ចនៃប្រភេទត្រីធ្វើចរាចរបានទាំងស្រុងបានឡើយ ។

ទោះជាយ៉ាងនេះក្តី ការវាយតំលៃសេដ្ឋកិច្ចដោយផ្អែក រួមទាំងប៉ាន់ប្រមាណនូវកង្វះខាតព័ត៌មាន អាចជាព័ត៌មានគ្រប់គ្រាន់ច្រើនសំរាប់បំពេញតំរូវការធ្វើផែនការ និងការប៉ាន់ប្រមាណ ។ វាមានសារៈសំខាន់ត្រូវបញ្ជាក់ថា គួររួមបញ្ចូលទិន្នន័យបរិមាណក្នុងព័ត៌មាន និងចំណេះដឹងដែលប្រមូលបានពីប្រភពផ្សេងៗ ប្រើប្រាស់ក្នុងដំណើរការធ្វើសេចក្តីសំរេចចិត្ត ។ បន្ថែមលើតំលៃផ្ទាល់នៃជលផល ប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ីទន្លេមេគង្គផ្តល់នូវធនធានជាច្រើន និងសេវាកម្មជាច្រើនដែលពុំអាចគិតជាបរិមាណតំលៃបាន ។

ដើម្បីធានានិរន្តរភាពនៃការផ្តល់ឱ្យដោយអាងទន្លេមេគង្គ ជាធនធានសំខាន់ៗ និងសេវាកម្ម យើងសូមស្នើសុំរាល់ការធ្វើផែនការអភិវឌ្ឍន៍ និងការវាយតំលៃបរិស្ថាន គួរផ្អែកលើមូលដ្ឋាននៃការថែរក្សាតួនាទីអេកូឡូស៊ី ផលិតភាព និងនិរន្តរភាពនៃប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ី ។ តាមរយៈបទពិសោធន៍ពីអាងទន្លេដទៃទៀត ជាការប្រសើរបំផុត ដែលការប្រើប្រាស់ទន្លេគួរផ្អែកលើមូលដ្ឋានសេដ្ឋកិច្ច បរិស្ថាន និងសង្គម ។